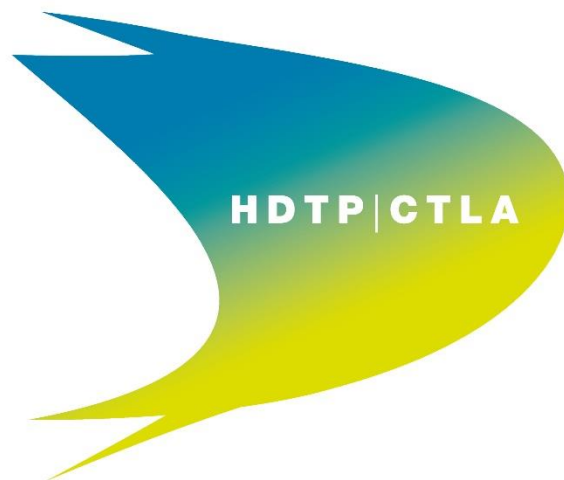

HRVATSKO
DRUŠTVO
ZA TRANSPORTNO
PRAVO
*Croatian
Transport
Law
Association*

HUP

Hrvatska udruga poslodavaca

TREĆA RADIONICA

„OSIGURANJE ROBE U ZRAČNOM PROMETU”

Mr.sc. Katarina Sunara

Zagreb, 27.09.2017.

UVODNE NAPOMENE

JAČANJE ZNAČAJA ZRAČNOG TRANSPORTNOG OSIGURANJA

- Sve veći opseg robnog prijevoza zrakom
- Sve veća vrijednost robe u prijevozu
- Sve veća vrijednost kapaciteta zrakoplova
- Sve veća brzina prijevoza i manipulacije teretom
- Stalna opasnost u zračnom prometu i štetama velikih razmjera
- Bez transportnog osiguranja nemoguće je zamisliti normalno odvijanje trgovine

UVODNE NAPOMENE

Prednosti prijevoza carga zrakom

- Brzina
- Manja ovisnost o vremenskim prilikama
- Točnost vremena isporuke
- Sigurnost pri samom tranzitu
- Manji troškovi osiguranja

Nedostaci prijevoza carga zrakom

- Emisije
- Ograničenost u vrsti tereta
- Visoki troškovi
- Ovisnost o drugim granama prometa

UVODNE NAPOMENE

MODELI PRIJEVOZA TERETA U ZRAČNOM TRANSPORTU

➤ „Belly hold” model

(redovan prijevoz putnika uz korištenje teretnog prostora zrakoplova koji nije popunjen putničkom prtljagom)

➤ Cargo prijevoz

(isključivi prijevoz tereta)

➤ Charter prijevoznici

(čitav zrakoplov se unajmljuje za posebnu svrhu dostave)

UVODNE NAPOMENE

Dokumenti u zračnom prometu

- Zračni teretni list
- Cargo manifest
- NOTOC

Vozarina u zračnom prometu

- Određuje se na temelju tarifa / I.A.T.A.
- Opća / Specijalna / Specifična robna tarifa
- Prepaid / Charge collect / Cash on delivery

RIZICI KOJIMA JE IZLOŽENA ROBA U ZRAČNOM PROMETU

Temeljeni elementi za **procjenu transportnih rizika**: osigurani predmet – vrsta robe, pakiranje, vrsta prijevoza, osigurana relacija, osobine i starost prijevoznog sredstva

Vrste rizika:

- **Osnovni** (prometna nezgoda, elementarne nepogode, požar, eksplozija, razbojništvo)
- **Dopunski** (krađa, neisporuka, manipulativni rizici...)
- **Specijalni** (kvarljivost robe, zapaljivost robe, promjena prirodnog svojstva robe...)
- **Ratni i politički** (Rat, građanski sukobi, politička nestabilnost...)

Čl.704. PZ-a, dispozitivna odredba:

- Osnovni rizici
- Dopunski rizici

OSIGURANJA ROBE U ZRAČNOM PRIJEVOZU

- Vrsta ugovora o transportnom osiguranju
- Osiguranje robe za vrijeme prijevoza zrakoplovom od jedne zračne luke do druge kao samostalna prijevozna cjelina ili dio viševrsnog prijevoza
- Osiguranje u domaćem / međunarodnom prijevozu
- Posebni standardizirani uvjeti osiguranja

Pomorsko osiguranje u užem smislu / širem smislu

PRAVNI OKVIR

Zakon o obveznim odnosima (ZOO)

čl. 923. (odjeljak 2., odsjek 27. - Ugovor o osiguranju):

- (1) Odredbe ovoga odsjeka neće se primjenjivati na pomorska osiguranja, a ni na druga osiguranja na koja se primjenjuju pravila o pomorskom osiguranju, kao ni na osiguranja u zračnom prometu, osiguranja tražbina te na odnose iz reosiguranja.**
- (2) Na ugovore o osiguranju stvari u kopnenom prijevozu na odgovarajući se način primjenjuju pravila o pomorskom osiguranju.**
- (3) Odredbe ovoga odsjeka neće se primjenjivati niti na ona osiguranja koja su uređena posebnim zakonom.**

PRAVNI OKVIR

Zakon o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnom prometu (ZOSOZP), čl. 126.:

Ako ovim Zakonom nije određeno drugačije, **na ugovore o osiguranju u zračnom se prometu na odgovarajući način primjenjuju odredbe o ugovorima o plovidbenom osiguranju iz Pomorskog zakonika**, osim posebnih odredaba o osiguranju brodova.

PRAVNI OKVIR

IZVORI UGOVORNOG PRAVA POMORSKOG OSIGURANJA

Redoslijed primjene:

- Kogentne zakonske odredbe i pravila morala (opća načela)
- Ugovor
- Ugovoreni uvjeti osiguranja, u svemu što ugovorom nije posebno uređeno (vlastiti opći uvjeti osiguratelja + praksa ugovaranja velikog broja standardnih osigurateljnih klauzula, najraširenije su klauzule engleskog tržišta osiguranja)
- Dispozitivne zakonske odredbe PZ-a
- Opće dispozitivne odredbe ZOO-a
- Posebni poslovni običaji
- Opći poslovni običajl
- Sudska i arbitražna praksa – neizravno
- Pravna znanost - neizravno

OSIGURLJIV INTERES

TKO MOŽE BITI OSIGURANIK?

- osiguranik može biti samo osoba koja ima ili može očekivati da će imati materijalni interes da ne dođe do ostvarenja osiguranog slučaja

U KOJEM TRENUTKU MORA POSTOJATI OSIGURLJIV INTERES OSIGURANIKA?

- u trenutku nastanka štetnog događaja, ali u svakom slučaju u trenutku traženja naknade štete iz osiguranja
- dužan ga je dokazati osiguranik kada traži naknadu iz osiguranja
- moguće je tražiti naknadu i kada je interes stečen nakon nastanka štetnog događaja
- (PZ, čl. 685.)

Tko ima osigurljiv interes na robu?

OSIGURLJIV INTERES

➤ Osigurljiv interes vezan je za osobu koja u određenom trenutku nosi rizik na robi

Što određuje osigurljiv interes?

- Uvjeti kupoprodajnog ugovora, i/ili
- Određene činjenice koje mogu određivati osigurljiv interes suprotno onome što proizlazi iz kupoprodajnog ugovora

Koji dokument tražiti za dokazivanje osigurljivog interesa?

Polica kao dokaz interesa / Policy proof of interest, PPI?

OSIGURLJIV INTERES

TRGOVAČKI TERMINI:

INCOTERMS (2000, 2010)

- Trgovački termini Međunarodne trgovačke komore najpoznatiji i u praksi najčešće korišteni.
- Prema ugovorenom trgovačkom terminu utvrđuje se **trenutak prelaska rizika** s prodavatelja na kupca, a prema tome i tko u određenom trenutku ima osigurljiv interes.

Koje su dvije glavne skupine trgovačkih termina?

PREDMET OSIGURANJA

- Roba u prijevozu (cargo) = roba + prijevozni pothvat
- Predmet osiguranja definira se navođenjem oznaka same robe, relacijom, nazivom broda, datumom otpreme i sl.
- Bitan element ugovora o osiguranju
- Mora se navesti na polici osiguranja
- Mora biti označen na način koji omogućuje utvrđivanje njegova identiteta
- Roba se u polici može označiti pojedinačno ili generično

OSIGURANA SVOTA

- Osiguranje se sklapa na određenu svotu – osigurana svota (*sum insured, amount insured*) – koja se navodi na polici osiguranja.
- Kriterij: **vrijednost osiguranog predmeta** - stvarna (tržišna) vrijednost interesa na početku osiguranja (u polaznom mjestu), izražena u novcu.
- **Vrijednost osiguranog predmeta** kod osiguranja robe u prijevozu u pravilu uključuje:
 - vrijednost robe u polaznom mjestu
 - troškove otpreme i prijevoza robe do odredišta
 - trošak carine, ako je na teret osiguranika
 - trošak osiguranja robe i
 - određeni postotak na ime očekivane dobiti s pretpostavkom uspješnog završetka prijevoznog pothvata

OSIGURANA SVOTA

- *Vrijednost osiguranog predmeta* dogovorno utvrđena između ugovaratelja i osiguratelja = **ugovorena vrijednost** (*agreed value*) / **valutirane police**
- Iznos ugovorene vrijednosti obično se iskazuje jednom svotom u koju se uz vrijednost robe uključuje i niz troškova (vozarina, otprema, carina, osiguranje i dr.) i očekivana dobit (npr. vrijednost robe 100.000 kn, vozarina 5.000 kn, osiguranje 250 kn, očekivana dobit 10% : ugovorena vrijednost = 105.250 kn + 10% = 115.775)
- **UGOVORENA VRIJEDNOST** utvrđena u polici osiguranja obvezna je za osiguratelja i osiguranika, u kojem slučaju se u policu unosi oznaka ugovorena vrijednost (valutirana polica).

Kada Osiguratelj može osporiti ugovorenu vrijednost?

INSTITUTSKE KLAUZULE

Posebne klauzule za osiguranje prijevoza robe zrakom:

- *Institute Cargo Clauses (AIR) (excluding sendings by Post) 1/1/82*
- *Institute War Clauses (AIR CARGO) (excluding sendings by Post) 1/1/82*
- *Institute Strikes Clauses (AIR CARGO) 1/1/82*

Niz **kompleta klauzula za osiguranje određenih vrsta roba sa specifičnim pokrićima** (*Institute Commodity Trades Clauses, Institute Bulk Oil Clauses, Institute Coal Clauses, Institute FOSFA Trades Clauses, Institute Frozen Food Clauses, Institute Frozen Meat Clauses, Institute Jute Clauses, Institute Natural Rubber Clauses, Institute Timber Trade Federation Clauses*).

INSTITUTSKE KLAUZULE

- *Joint Cargo Committee* objavio je 24. studenog 2008. revidirane Institutske klauzule za osiguranje robe (A), (B) i (C) te dopunske klauzule za pokriće ratnih rizika i rizika štrajka.
- Nove institutske klauzule 01/01/2009 u primjeni od 1. siječnja 2009. godine.
- **Uvedene su istog datuma i revidirane Institutske klauzule za osiguranje robe u zračnom prijevozu (Institutske klauzule *Air*, *Air War* i *Air Strikes* 01/01/2009).**
- Nove klauzule počele su postepeno ulaziti u redovitu primjenu na nekim međunarodnim tržištima (re)osiguranja.
- Izmjene koje je donijela revizija iz 2009. donose razne prednosti za osiguranika

INSTITUTSKE KLAUZULE

Popis revidiranih kargo-klauzula 1/1/2009:

- *Institute Cargo Clauses (A) CL382*
- *Institute Cargo Clauses (B) CL383*
- *Institute Cargo Clauses (C) CL384*
- *Institute War Clauses (Cargo) CL385*
- *Institute Strikes Clauses (Cargo) CL386*

- *Institute Cargo Clauses (Air) CL387*
- *Institute War Clauses (Air Cargo) CL388*
- *Institute Strikes Clauses (Air Cargo) CL389*
- *Institute War Clauses (Sendings by Post) CL390*

- *Termination of Transit Clause Terrorism 2009 JC2009/056*

INSTITUTSKE KLAUZULE

Popis revidiranih kargo-klauzula sa specifičnim pokrićima 1/6/2013:

- *Institute Commodity Trades Clauses (A) CL410*
- *Institute Commodity Trades Clauses (B) CL411*
- *Institute Commodity Trades Clauses (C) CL412*
- *Institute FOSFA Trades Clauses (A) CL413*
- *Institute FOSFA Trades Clauses (B) CL414*
- *Institute FOSFA Trades Clauses (C) CL415*
- *Institute War Clauses (FOSFA Trades) CL416*
- *Institute Strikes Clauses (FOSFA Trades) CL417*
- *Institute FOSFA Supplementary Clauses (1) CL418*
- *Institute FOSFA Supplementary Clauses (2) CL419*
- *Institute FOSFA Supplementary Clauses (3) CL420*
- *Institute FOSFA Supplementary Clauses (4) CL421*

1/1/09 INSTITUTE CARGO CLAUSES (AIR)

- All Risk pokriće + troškovi spašavanja u svezi s osiguranim rizicima
- Isključenja iz osiguranja
- Trajanje osiguranja
- Odštetni zahtjevi
- Koristi od osiguranja
- Smanjenje šteta
- Izbjegavanje zakašnjenja
- Primjena prava i prakse

ISKLUČENJA I OGRANIČENJA

Isključenja po klauzulama ICC (Air) su grupirana u 3 skupine:

- Opća isključenja
- Isključenja ratnih rizika
- Isključenja rizika štrajka

Zakonska isključenja i ograničenja u pokriću PZ čl. 708., 733.:

- Namjera osiguranika – *kogentna odredba*
- Krajnja nepažnja osiguranika, namjera ili krajnja nepažnja osoba za čije postupke osiguranik odgovara po zakonu – *dispozitivna odredba*
- Ratni i politički rizici i rizici štrajka / Nuklearni rizici – *dispozitivne odredbe*
- Štete nastale zbog mane ili prirodnih svojstava robe – *dispozitivna odredba*

OPĆA ISKLJUČENJA ICC (Air) 01/01/2009

- namjerni protupravni postupak osiguranika;
- uobičajeni transportni kalo, uobičajeni gubitak mase ili volumena, uobičajeno habanje i trošenje;
- neodgovarajuće ili manjkavo pakiranje ili pripreme osiguranog predmeta za prijevoz (pojam pakiranje uključuje i slaganje u kontejner, ali samo ako se obavlja prije početka osiguranja ili ako ga obavlja osiguranik ili njegovi zaposlenici);
- skrivena mana ili prirodno svojstvo robe;
- zakašnjenje, čak i kada je do zakašnjenja došlo uslijed osiguranog rizika, osim kad se radi o troškovima plativim temeljem klauzule o troškovima spašavanja;
- insolventnost ili neizvršavanje financijskih obaveza na strani zrakoplova;
- uporaba nuklearnog, radioaktivnog ili sličnog oružja;
- Gubitak, oštećenje ili trošak neposredno ili posredno proizašli iz uporabe oružja /naprave koja se koristi atomskom ili nuklearnom fiksijom i/ili fuzijom, ili drugog oružja sličnog djelovanja

OPĆA ISKLJUČENJA ICC (Air) 01/01/2009

Isključenja zbog nesposobnosti zrakoplova za prijevoz /ili kontejnera (kl. 3.5.):

- ako su osiguranik ili njegovi zaposlenici bili svjesni te nesposobnosti/neprikladnosti u vrijeme ukrcaja.
- Klausule ICC 2009. ovo isključenje revidiraju tako da se primjenjuje:
 - kad je osiguranik svjestan nesposobnosti zrakoplova za prijevoz predmeta osiguranja ili kontejnera u trenutku ukrcaja
 - ukrcaj je obavljen prije početka osiguranja ili je ukrcaj obavio osiguranik odnosno njegovi zaposlenici koji su bili svjesni te neprikladnosti.
 - ovo isključenje se ne odnosi na savjesnu osobu na koju je polica osiguranja prenesena temeljem pravovaljanog ugovora o kupoprodaji osigurane robe

Prijenos police?

TRAJANJE OSIGURANJA

Prema ICC 2009. osiguranje traje „od početka ukrcaja do završetka iskrcaja“

- Osigurateljno pokriće započinje u trenutku kada osigurani predmet prvi put bude pomaknut u skladištu ili skladišnom mjestu (u mjestu predviđenom ugovorom o osiguranju) radi neposrednog ukrcaja u ili na vozilo ili drugo prijevozno sredstvo u svrhu početka prijevoza, te se nastavlja za vrijeme uobičajenog tijeka prijevoza i završava:
- Nakon što se obavi iskrcaj s vozila ili drugog prijevoznog sredstva u krajnje skladište ili skladišno mjesto predviđeno ugovorom o osiguranju;
- Nakon što se obavi iskrcaj s vozila ili drugog prijevoznog sredstva u bilo koje drugo skladište ili skladišno mjesto, bez obzira na to nalazi li se ono u odredišnom mjestu iz ugovora o osiguranju, a odabrali su ga osiguranik ili njegovi zaposlenici, bilo za uskladištenje izvan uobičajenog tijeka prijevoza ili za dostavu i razdiobu, ili
- Kada osiguranik ili njegovi zaposlenici odaberu drugo vozilo / prijevozno sredstvo ili kontejner za uskladištenje izvan uobičajenog tijeka prijevoz, ili
- Istekom roka od 30 dana nakon što je osigurani predmet iskrčan iz zrakoplova u krajnjoj luci iskrcaja, već prema tome što nastupi;
- Ako nakon iskrcaja iz zrakoplova u krajnjoj luci iskrcaja, ali prije prestanka ovog osiguranja, osigurani predmet treba opremiti u neko drugo odredište, a ne u ono predviđeno ugovorom, osiguranje će uz primjenu klauzule i odredaba o prestanku osiguranja, prestati u trenutku kada se osigurani predmet prvi put pomakne radi početka prijevoza u to drugo odredište.

(prema ICC 1982. osiguranje traje „od skladišta do skladišta“)

ODŠTETNI ZAHTEJEVI

Šteta - materijalno oštećenje ili gubitak osiguranog predmeta i troškovi koji su posljedica rizika

Šteta / Havarija

Obična šteta / Posljedične štete

Kategorije šteta

- Potpuni gubitak / TLO
- Izvedeni potpuni gubitak
- Djelomični gubitak i oštećenje (djelomične štete)
- Osiguranikovi troškovi spašavanja
- Drugi troškovi u svezi nastupanjem osiguranog slučaja

ODŠTETNI ZAHTEJEVI

Preduvjet prava na osigurninu – postojanje osigurljivog interesa u trenutku nastanka osiguranog slučaja

Specifičnost – putativni rizik

Osnovno dokazno sredstvo - dokumentacija

- Dokumentacija za dokazivanje postojanja ugovora o osiguranju
- Dokumentacija za dokazivanje postojanja ugovora o prijevozu
- Dokumentacija za dokazivanje količine i stanja robe pri predaji na prijevoz
- Dokumentacija o okolnostima odvijanja prijevoza
- Dokumentacija o uzroku, naravi i visini štete
- Dokumentacija o vrijednosti robe
- Dokumentacija i dokazi o očuvanju prava subrogacija
- i druga dokumentacija ovisna o okolnostima svakog konkretnog slučaja

Na kome je teret dokaza?

Dokumentacija original ili preslika?

ODŠTETNI ZAHTJEVI / VISINA ŠTETE

- Na bazi potpunog gubitka

(osiguraniku se isplaćuje osigurana svota umanjena za vrijednost ostatka)

- Na bazi postotka gubitka vrijednosti

(npr. 20 koleta oštećeno 15%, 35 koleta oštećeno 100%)

- Na bazi štete utvrđene u apsolutnom iznosu

(npr. cijena popravka oštećenog stroja)

- Prodajom oštećene robe

(u ovom slučaju havarijski komesar treba osim postignute cijene, utvrditi vrijednost prodane robe u neoštećenom stanju, i to u istom mjestu i vremenu gdje je oštećena roba prodana. Na taj se način, uspoređujući te dvije cijene, utvrđuje postotak štete)

ODŠTETNI ZAHTEVI / TROŠKOVI

- Troškovi utvrđivanja štete
- Troškovi radi zaštite osiguranog predmeta
- Troškovi ambalaže
- Troškovi uklanjanja uništene robe
- Troškovi Settling Agent

Troškovi na odredištu?

Transportna / Komercijalna ambalaža

ODŠTETNI ZAHTEVI / ROK ZA RJEŠAVANJE

Čl.721.PZ

Osiguratelj je dužan naknadu iz osiguranja platiti u roku od 30 dana pošto mu osiguranik dostavi odštetni zahtjev u skladu s člankom 720. ovog Zakonika, sa svim podacima i dokumentacijom kojom se utvrđuje njegova obveza iz ugovora o osiguranju.

Kongentna /dispozitivna odredba?

ODGOVORNOST IZ UGOVORA O PRIJEVOZU STVARI ZRAKOM

Ugovorom o prijevozu stvari zrakoplovom ugovorni se prijevoznik obvezuje naručitelju prijevoza da će prevesti stvar zrakoplovom, a naručitelj da će platiti provozninu.

Odgovornost zračnog prijevoznika:

- Domaći prijevoz – ZOO čl.683-672 (nema specijalnog propisa)
- Međunarodni prijevoz – međunarodni propisi / konvencije

ODGOVORNOST IZ UGOVORA O PRIJEVOZU STVARI ZRAKOM

DOMAĆI PRIJEVOZ

Zakon o obveznim odnosima

- Prijevoznik odgovara za potpun ili djelomični gubitak i oštećenje pošiljke od trenutka preuzimanja do njezine predaje, osim ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje
- Odgovornost po principu pretpostavljanje krivnje
- Ne predviđa slučajeve oslobođenja odgovornosti
- Ograničena odgovornost – do iznosa predviđenog zakonom ili međunarodnim ugovorom

ODGOVORNOST IZ UGOVORA O PRIJEVOZU STVARI ZRAKOM

MEĐUNARODNI PRIJEVOZ

Montrealska konvencija iz 1999.

- Prijevoznik je odgovoran za pretrpljenu štetu u slučaju uništenja ili gubitka, ili štete na teretu isključivo pod uvjetom da se događaj koji je prouzročio štetu pretrpljenu na taj način dogodio u zrakoplovu tijekom zračnog prijevoza.
- Konvencija predviđa **slučajeve oslobođenja od odgovornosti** u slučaju da je šteta posljedica:
 - Skrivene mane / naravi / nedostatka na teretu
 - Nedostatnog pakiranja tereta koji je izvršio prijevoznik ili osoba za koju on odgovara
 - Ratnog ili oružanog sukoba
 - Djelovanja javne vlasti

ODGOVORNOST IZ UGOVORA O PRIJEVOZU STVARI ZRAKOM

MEĐUNARODNI PRIJEVOZ

Montrealska konvencija iz 1999.

- Princip ograničene odgovornosti – **19,00 PPV po kilogramu bruto težine** (izuzev u slučajevima kada je pošiljatelj izjavio poseban interes isporuci na odredištu u vrijeme kada je teret predan prijevozniku i platio po potrebi dodatan iznos)

Pravodobni protest:

- odmah bez odgode ili najkasnije u roku od 14 dana računajući od datuma primitka tereta
- u pismenoj formi
- procesna pretpostavka za podnošenje tužbe (izuzetak – prijevara)

ODGOVORNOST IZ UGOVORA O PRIJEVOZU STVARI ZRAKOM

MEĐUNARODNI PRIJEVOZ

Montrealska konvencija iz 1999.

- čl. 50. – *Države Potpisnice će zahtijevati od prijevoznika odgovarajuće osiguranje za pokriće njihove odgovornosti prema ovoj Konvenciji*

EU propisi

- Uredba br. 785/2004
- Uredba 285/2010

Zakon o obveznim osiguranjima u prometu

- Obvezno osiguranje zračnog prijevoznika, odnosno operatera zrakoplova od odgovornosti za štete nanesene trećim osobama i putnicima

PITANJA?